

YEMİNLERİMİZİ TUTALIM VE YALAN YERE YEMİNDEN SAKINALIM¹

a. Yemin ve Yeminleri Tutmak

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin keffareti, ailenize yedirdiğinizin orta hâllisinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa onun keffareti üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin keffareti budur. Yeminlerinizi tutun. Allah, size âyetlerini işte böyle açıklıyor ki şükrederiniz.”²

Söz söylemeden önce iyice düşünmeliyiz. Çünkü söz ağzımızdan çıktıktan sonra bizi bağlar. Atalarımız der ki: “Boğaz dokuz boğumdur, dokuz düşün bir konuş”, “Söz ağızdan çıkana kadar senin esirindir. Ağızdan çıktıktan sonra sen sözün esiri olursun.”

Sözlerimiz bir senet gibi olmalıdır. Yapamayacağımız konuda söz vermemeli, eğer söz vermişsek o sözü mutlaka yerine getirmeliyiz. Aksi takdirde, Yaratıcımız ve insanlar nezdinde itibarımız kalmaz. Bazen yemin ederek sözlerimizi kuvvetlendirmeye çalıştığımız zamanlar olur. Aslında Müslüman, yemin etmeye ihtiyaç duyulmayacak derecede sözüne güvenilen ve çevresi tarafından böyle bilinen insan olmalıdır. Atalarımız; “Doğru sözde yemine ne hacet!” demişlerdir. Yemin etmek, verdiği söze Allah’ı şahit tutmak demektir. Bu sebeple, yalan yere yemin etmek ve yapılan yemine uymamak büyük bir günahdır.

Mecbur kalmadıkça yemin etmeyelim. Yemin ederek bir konuda söz verdiğimiz zaman, mutlaka yeminimize bağlı kalalım. Mevla’mız bu hususta şöyle buyuruyor:

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

“Allah adına yaptığınız ahidleri yerine getirin. Allah’ı kefil tutarak kuvvetlendirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızı bilir.”³

Dinimizce yasaklanan bir şeyi yapmaya ya da yapılması emredilen bir şeyi yapmamaya yemin ettiğimiz takdirde ise bu yeminimizi yerine getiremeyiz. Mesela; içki içmeye veya bir Müslüman kardeşimizle konuşmamaya yemin etmişsek, yeminimizi bozmamız ve keffâret ödememiz gerekir. Peygamberimiz bu hususta şöyle buyurur:

¹ Bu konu, Dr. Kamil TEKELİ ve Sabri AKPOLAT’ın “Kur’an’dan Öğütler” adlı kitaptaki yazılarından derlenerek hazırlanmıştır.

² Maide, 5/89.

³ Nahl, 16/91.

“Bir kimse bir iş için yemin eder, sonra da ondan hayırlısını görürse yeminini bozsun ve keffâret versin.”⁴

İnsan olarak zaman zaman yanılır, doğru olduğunu zannederek yanlışlıkla yemin ederiz. Ayrıca, dil alışkanlığı sebebiyle, yemin etme kastımız olmadan “Vallahi”, “Billahi” gibi yemin kelimelerini kullandığımız olur. Bu tür yeminlerden dolayı keffâret gerekmez. Ancak, dil alışkanlığından kaynaklansa bile sık sık yemin etme alışkanlığımızı terk etmeye gayret etmeliyiz.

Yemin, Allah Teâlâ'nın isim veya sıfatlarından birine ant içmekle yapılır. “Vallahi, Billahi, Tallahi, Allah şahit, Allah hakkı için and olsun, Allah adına yemin ederim” gibi ifadeler böyledir. Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatları zikredilmeden söylenen bir sözün yemin sayılıp sayılmamasında toplumun örfü ölçü alınır. Toplumumuzda bazen bireyler sözlerini teyit etmek “Kâbe hakkı için”, “Şöyle yaparsam Müslüman olmayayım” gibi toplumun kutsal değerleri üzerine yemin etmektedir. Bu sözler, örfen yemin telakki edildiği takdirde, diğer yeminlerin tâbi olduğu hükme tâbidir. Dolayısıyla bu ifadeler Müslümanları bağlar. Yeminini bozan kimse keffâret olarak; ya on fakiri sabahlı akşamı doyuracak ya da on fakiri orta seviyede giydirecektir. On fakire birer fitre miktarı veya bir fakire on ayrı günde her gün birer fitre miktarı para vermekle de bu görev yerine getirilmiş olur. Eğer bunlara gücümüz yetmezse üç gün oruç tutmamız gerekir. Hanefî ve Hanbelîler'e göre bu üç gün orucun arka arkaya tutulması şarttır.

b. Yalan Yere Yeminden Sakınalım

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

لَنْ نُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmez misin? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Onlar bile bile yalan yere yemin ederler. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür! Onlar yeminlerini kalkan yapıp (insanları) Allah'ın dininden alıkoydular. Bunun için onlara alçaltıcı bir azap vardır. Onların malları da, evlatları da Allah'a karşı kendilerine bir yarar sağlamayacaktır. Onlar, cehennemliklerdir. Onlar orada ebedî kalacaklardır.”⁵

Yalan yere yemin etmek; gerçeğe aykırı olan bir şeyin doğru olduğunu söyleyerek yemin etmektir. Yalan yere yemin eden kişi, Allah'ı yeminine şahit göstererek insanları kandırdığı, Allah'ın adını istismar ettiği için O'na iftirada bulunmaktadır. Bu nedenle yalan yere yemin etmek büyük günahlardan sayılmıştır.

Okuduğumuz âyetlerde Müslüman gibi görünen fakat İslam düşmanlığı yapan münafıklar yahut Medine ve çevresinde yaşayan Yahudiler veya Abdullah b. Nebtel isimli bir münafığın,

⁴ Müslim, “Eymân”, 15-16.

⁵ Mücadele, 58/14-17.

Resûlullah'ın huzurunda O'nun aleyhine sözler söylemediğine dair yalan yere yemin etmesi ve bulup getirdiği tanıkların da bile bile yalan yere yemin etmeleri anlatılmaktadır.⁶ Ayetin sebab-i nüzulündeki özel durumlarla birlikte genel hedefin, bile bile yalan yere yemin etmenin, yeminleri kalkan olarak kullanmanın, yeminlerin arkasına sığınıp insanları aldatmanın münafıkların özelliklerinden olduğu işlenmektedir.

Müminler olarak hepimiz, münafıkların ve yalan yere yemin edenlerin durumuna düşmememiz için bu konuda çok dikkatli olmalıyız. Nitekim bu konuda yüce Allah;

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Yeminlerinizi aranızda hile ve fesat sebebi yapmayın. Sonra sağlamca bastıktan sonra ayak(larınız) kayar da Allah yolundan sapmanız sebebiyle kötü azabı tadarsınız. (Ahirette de) sizin için büyük bir azap vardır. Allah'a verdiğiniz sözü az bir karşılığa değiştirmeyin. Eğer bilerseniz, şüphesiz Allah katında olan sizin için daha hayırlıdır.”⁷ buyurmaktadır.

Dinimizce yalan söylenmesine sadece şu üç yerde izin verilmiştir. Bunlar;

1. Zulüm veya haksızlığa uğrayan birinin can, mal veya namusunun zarardan kurtarılması,
2. Dargın olan karı-kocanın veya iki kişinin barıştırılması,
3. Harpte düşmanı yenmek için yalan söylenilmesidir.

Bunlardan başka da hiçbir konuda yalan söylemeye, yalan yere yemin etmeye izin verilmemiştir. İnanç esaslarımıza göre günah ve hata kapısı peygamberlerden gayri tüm insanlara açıktır. Ancak bu açık kapıyı bahane ederek bile bile yalan söylememeli, yalan yere yemin etmemeli, günah ve hata işlememeliyiz. Şayet bilmeden böyle bir duruma düşmüş isek, hatamızı anladığımız zaman hiç beklemeden günahlarımızı bağışlaması için Allah'a tövbe etmeli, üzerimizde kul hakkı var ise hak sahipleriyle dünyada iken helalleşmeliyiz. Dünya hayatı bizim için bir imtihandır. Bu imtihanı kazanmak için dünyada Allah'ın bize emrettiği salih amelleri işlemeli ve bu imtihanı kazanmaya çalışmalıyız. Zira dünya hayatı ve nimetleri geçicidir. Kalıcı olan ise ahiret hayatıdır. Öyleyse fani dünya hayatı uğruna baki olan ahiret hayatımızı tehlikeye atmamalım. Yüce Allah, yalandan ve yalan yere yemin etmekten sakınmayı cümlemize nasip etsin.

⁶ Kur'an Yolu, V/277-279.

⁷ Nahl,16/94-95.